

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Максим КОРНІЄНКО

22» 05 2026 р.

ВИСНОВОК

**Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації
Остроглядової Олени Георгіївни на тему:
«Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та
статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ №8 від 20 травня 2026 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації ад'юнкта Одеського державного університету внутрішніх справ **Остроглядової Олени Георгіївни** на тему: «Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб».

ГОЛОВУЮЧИЙ: кандидат юридичних наук, доцент Лісніченко Д.В.

ПРИСУТНІ:

Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор;
Тетерятник Г.К., доктор юридичних наук, професор;
Гловюк І.В., доктор юридичних наук, професор;
Лісніченко Д.В., кандидат юридичних наук, доцент;
Янковий М.О., кандидат юридичних наук, професор;
Клименко О.С., доктор філософії;
Кривда Л.Р., доктор філософії;
Теслюк І.О., кандидат юридичних наук;
Позігун І. О., доктор філософії;
Галай А. Ю., доктор філософії
Коваль Г.С.

З присутніх – 3 доктори наук, 3 кандидати наук, 3 – доктори філософії – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження ад'юнкта Одеського державного університету внутрішніх справ **Остроглядової Олени Георгіївни** на тему: «Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб», поданого на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ Тетерятник Ганна Костянтинівна.

Остроглядова Олена Георгіївна, народилася 3 лютого 1986 року в м. Одесі. За національністю українка, громадянка України.

В 2003 році закінчила 11 класів загально-середньої школи №77 м.Одеси.

В період часу з 2003 року по 2007 рік навчалась в Одеському юридичному інституті Харківського національного університету внутрішніх справ, на факультеті по підготовці спеціалістів органів дізнання та слідства, на бюджетній формі навчання, отримавши диплом спеціаліста з відзнакою, за спеціальністю «Правознавство».

Після закінчення університету розпочала свою трудову діяльність на посаді слідчого слідчого відділу Приморського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області. В серпні 2007 року призначена на посаду дізнавача відділення дізнання Приморського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області. В листопаді 2007 року призначена на посаду дізнавача сектору дізнання Приморського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області. В 2008 році була відряджена до слідчого відділення Шевченківського ВМ Приморського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області, з подальшим призначенням на посаду слідчого СВ даного підрозділу. В період з грудня 2008 року по серпень 2010 року перебувала у відрядженні у слідчому відділі прокуратури Одеської області, де працювала у складі слідчо-оперативної групи по розслідуванню ряду резонансних тяжких та особливо-тяжких кримінальних правопорушень, після чого повернулася до СВ Шевченківського ВМ Приморського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області. В 2012 році відряджена до слідчого відділу прокуратури м. Одеси, де перебувала у складі слідчо-оперативної групи. У вересні 2012 року вступила до Приватного вищого навчального закладу «Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля», який закінчила в 2014 році та отримала диплом за спеціальністю «Економіка підприємства». Наприкінці 2012 року відряджена до відділу розслідування злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи Слідчого управління ГУМВС України в Одеській області. В березні 2013 року призначена на посаду старшого слідчого відділу розслідування злочинів,

скоєних проти життя та здоров'я особи Слідчого управління ГУМВС України в Одеській області, за рахунок посади старшого слідчого в особливо важливих справах цього відділу. В травні 2013 року призначена на посаду старшого слідчого відділу розслідування злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи Слідчого управління ГУМВС України в Одеській області. В лютому 2014 року призначена на посаду заступника начальника управління – начальника відділу розслідування злочинів, скоєних проти життя та здоров'я особи Слідчого управління ГУМВС України в Одеській області. З листопада 2015 року знаходилась на посаді заступника начальника управління – начальника відділу СУ ГУНП в Одеській області.

З жовтня 2016 року до серпня 2022 року перебувала у відпустці по догляду за дитиною.

У серпні 2022 року зарахована до Одеського державного університету внутрішніх справ, ад'юнктом денної форми навчання докторантури та аспірантури.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ 29 вересня 2022 року, протокол №1.

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершила 01.05.2026 року.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації відображено у чотирьох наукових публікаціях у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, апробовані на трьох науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь ад'юнкти **Остроглядової Олени Георгіївни** про результати виконаного наукового дослідження на тему: «Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб». Здобувачка ознайомила присутніх зі структурою дисертації, обґрунтувала актуальність обраної теми дослідження та її результати. Актуальність теми обумовлена зростанням кількості кримінальних правопорушень сексуального характеру щодо дітей, трансформацією механізмів їх вчинення в умовах цифровізації суспільства, підвищеним рівнем латентності таких діянь, складністю їх доказування, а також необхідністю адаптації національної системи кримінальної юстиції до сучасних міжнародних стандартів захисту прав дитини. Особливого значення досліджувана проблематика набуває в умовах воєнного стану, вимушеного переміщення населення, поширення онлайн-комунікації та зростання ризиків сексуальної експлуатації дітей у цифровому середовищі.

У роботі здійснено комплексний аналіз стану наукової розробленості проблематики розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей. Встановлено, що у сучасній вітчизняній правничій науці сформовано ґрунтовну міждисциплінарну доктринальну базу, яка поєднує напрацювання у сфері кримінального права,

кримінального процесу, криміналістики, судової психології та міжнародного права. Водночас більшість досліджень зосереджені переважно на питаннях кримінально-правової кваліфікації або особливостях кримінального провадження щодо неповнолітніх підозрюваних. Натомість особливості доказування у кримінальних провадженнях щодо дітей-потерпілих, формування спеціального предмета доказування, організація проведення слідчих (розшукових) дій та процесуальна реалізація принципу забезпечення найкращих інтересів дитини залишаються недостатньо дослідженими у комплексному взаємозв'язку.

Проаналізовано міжнародно-правові та національні засади правового регулювання розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей. Встановлено, що сучасна система правового забезпечення у цій сфері формується як багаторівнева система взаємопов'язаних міжнародних стандартів, кримінально-правових заборон, кримінальних процесуальних гарантій та організаційно-правових механізмів захисту дитини. Особливу увагу приділено аналізу положень Конвенції ООН про права дитини, Лансаротської конвенції, директив Європейського Союзу, Керівних принципів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини, а також стратегічних документів у сфері захисту прав дітей. Обґрунтовано, що сучасний розвиток міжнародних стандартів свідчить про поступовий перехід від формального закріплення прав дитини до формування дитиноцентрованої моделі кримінального провадження, заснованої на принципах найкращих інтересів дитини, мінімізації повторної віктимізації та адаптації процесуальної діяльності до психологічних особливостей неповнолітніх потерпілих.

У дисертації досліджено вплив сучасних суспільних трансформацій на механізм вчинення сексуальних кримінальних правопорушень щодо дітей та організацію їх розслідування. Встановлено, що цифровізація суспільства суттєво змінила способи сексуальної експлуатації дітей, сприяла поширенню grooming-комунікації, сексуального насильства в мережі Інтернет, використання месенджерів, соціальних мереж, онлайн-платформ та засобів анонімізації для встановлення контакту з дитиною. Обґрунтовано, що сучасне цифрове середовище фактично стало самостійним простором вчинення кримінальних правопорушень сексуального характеру щодо дітей, що обумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до доказування та організації слідчої діяльності.

Визначено систему спеціальних факторів, які впливають на організацію досудового розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії. До них віднесено високий рівень латентності сексуального насильства щодо дітей, специфіку взаємовідносин між потерпілим та правопорушником, домінування психологічного впливу над фізичним примусом, обмеженість матеріальних слідів, складність оцінки показань неповнолітніх потерпілих, ризику повторної віктимізації, необхідність використання спеціальних знань та зростання ролі цифрових доказів. Доведено, що саме ці фактори формують необхідність створення спеціалізованої моделі організації досудового розслідування та адаптації кримінального провадження до потреб дитини.

Значну увагу приділено дослідженню предмета доказування у кримінальних провадженнях щодо сексуального насильства стосовно дітей. Обґрунтовано, що предмет доказування у таких провадженнях не може обмежуватися лише встановленням обставин, передбачених ст. 91 КПК України, а являє собою динамічну систему взаємопов'язаних юридичних, психологічних, поведінкових та цифрових обставин. Сформульовано концепцію спеціального предмета доказування у кримінальних провадженнях за участю дітей-потерпілих, який включає додаткові обставини, пов'язані з віком дитини, рівнем її розвитку, здатністю правильно сприймати та відтворювати події, особливостями сімейного середовища, наявністю психологічної або матеріальної залежності від правопорушника, характером grooming-комунікації, цифровою взаємодією та психоемоційними наслідками сексуального насильства.

Доведено, що сучасний підхід до доказування сексуального насильства щодо дітей повинен базуватися не лише на встановленні факту фізичного примусу чи опору потерпілої особи, а передусім на оцінці добровільності та усвідомленості її волевиявлення. Встановлено, що у кримінальних провадженнях цієї категорії ключового значення набувають психологічні механізми впливу, використання довіри, авторитету, маніпуляції, формування емоційної залежності та grooming-комунікації. У зв'язку з цим відсутність тілесних ушкоджень або активного фізичного спротиву не може автоматично свідчити про добровільність участі дитини у сексуальній взаємодії. Такий підхід відповідає сучасним міжнародним стандартам захисту дітей та практиці Європейського суду з прав людини.

Окремий блок дослідження присвячено організаційно-тактичним особливостям проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях щодо сексуального насильства стосовно дітей. Досліджено специфіку початкового етапу розслідування, значення ситуаційного підходу та забезпечення найкращих інтересів дитини вже з моменту отримання повідомлення про кримінальне правопорушення. Обґрунтовано необхідність обмеження первинної комунікації з дитиною-потерпілим до визначення ювенальним прокурором спільно з психологом кола осіб, уповноважених на взаємодію з неповнолітнім, з метою запобігання вторинній віктимізації, навіюванню та спотворенню доказової інформації.

Детально проаналізовано особливості проведення огляду місця події у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії. Доведено, що огляд місця події у таких провадженнях має комплексний характер та спрямований не лише на виявлення матеріальних слідів, але й на фіксацію психологічної обстановки, grooming-індикаторів, цифрових слідів комунікації та інших непрямих доказів. Особливу увагу приділено виявленню та фіксації електронних носіїв інформації, листування у месенджерах, цифрових слідів сексуальної комунікації та забезпеченню збереження нестійкої електронної інформації. Обґрунтовано необхідність залучення спеціалістів у сфері цифрової криміналістики вже на етапі проведення огляду місця події.

У роботі проаналізовано сучасні підходи до проведення допиту дітей, зокрема із застосуванням моделей «зеленої кімнати», «Барнахус» та методики

процесуального інтерв'ю. Встановлено, що сучасна практика поступово трансформує допит дитини з виключно процесуальної дії у комплексний механізм отримання доказової інформації та одночасного захисту прав неповнолітнього. Обґрунтовано необхідність нормативного закріплення презумпції проведення допиту малолітніх та неповнолітніх осіб у спеціально пристосованих приміщеннях, мінімізації кількості процесуальних контактів дитини із системою кримінальної юстиції, забезпечення незмінності осіб, які контактують з неповнолітнім, та розширення ювенальної спеціалізації у кримінальному провадженні.

Значну увагу приділено аналізу доказового значення відеофіксації допиту дитини, ролі психолога у забезпеченні достовірності показань неповнолітнього та судовій практиці використання моделі «Барнахус». Доведено, що використання відеозапису допиту дитини дозволяє мінімізувати ризики повторної психотравматизації, забезпечити процесуальну стабільність показань та відповідність кримінального провадження міжнародним стандартам *child-friendly justice*.

Окрему частину дисертації присвячено проблемам використання спеціальних знань та проведення судових експертиз у кримінальних провадженнях щодо сексуального насильства стосовно дітей. Обґрунтовано виключне значення психологічних та психолого-психіатричних експертиз для оцінки здатності неповнолітньої особи правильно сприймати та відтворювати обставини події, визначення рівня її психологічного розвитку, встановлення ознак навіюваності та психотравматичного впливу сексуального насильства. Доведено необхідність інтеграції питань щодо моральної шкоди до комплексних психолого-психіатричних експертиз з метою мінімізації повторної психотравматизації потерпілої дитини.

За результатами дослідження сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України. Обґрунтовано необхідність нормативної інституціоналізації окремого порядку кримінального провадження за участю дітей-потерпілих та свідків шляхом доповнення КПК України главою 38-1 «Кримінальне провадження за участю неповнолітніх потерпілих та свідків». Запропоновано закріпити у КПК України обов'язкову участь спеціально підготовлених ювенальних слідчих, дізнавачів, прокурорів та слідчих суддів, спеціальний порядок проведення процесуальних дій за участю дітей, контрольовану первинну комунікацію з неповнолітнім, спеціальний предмет доказування, а також нормативне закріплення процесуального інтерв'ю як окремої форми допиту неповнолітнього.

По закінченню доповіді дисертантки, присутніми було поставлено низку запитань.

КОРНІЄНКО М.В., доктор юридичних наук, професор: Шановна Олено Георгіївно, як впроваджені результати вашого дослідження?

ОСТРОГЛЯДОВА О.Г.: Дякую за запитання. Результати дослідження впроваджені в освітній процес та науково-дослідну діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ, а також у діяльність Головного слідчого управління Національної поліції України, про що є відповідні акти

впровадженнь. Крім того у додатку до роботи надані наші пропозиції до вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

КОРНІЄНКО М.В., доктор юридичних наук, професор: Дякую, доцільним є направлення цих пропозицій до органів законодавчої ініціативи.

ГЛОВІЮК І.В., доктор юридичних наук, професор: Олено Георгіївно, чи застосовна модель процесуального інтерв'ю при отриманні інформації від дітей-потерпілих? Чи є необхідність затвердження відповідних протоколів процесуального інтерв'ю дітей на нормативному рівні?

ОСТРОГЛЯДОВА О.Г.: дякуємо за запитання, шановна Ірино Василівно. У роботі ми звертаємо увагу на протокол NICHD – міжнародний протокол для інтерв'ю дітей, розроблений професором М. Лембом та його колегами з Національного інституту охорони здоров'я та розвитку людини в Ізраїлі. Протокол NICHD базується на дослідженнях розвитку дітей з урахуванням їхніх пізнавальних і комунікативних здібностей, а також на методиках допиту, які сприяють підвищенню здатності дитини надавати точну інформацію про події минулого. Він охоплює всі стадії інтерв'ю в межах розслідування.

Натомість зауважимо, що в Україні міжнародними, громадськими правозахисниками організаціями разом із правоохоронними органами. Зокрема, Офісом Генерального прокурора теж розробляються стандарти проведення процесуального інтерв'ю щодо дітей.

У дисертації нами обґрунтовуються пропозиції щодо внесення до КПК України статті під назвою «Процесуальне інтерв'ю». У даному випадку процесуальне інтерв'ю має розглядатись як різновид допиту, під час якого будуть отримувати показання, які відповідають вимогам ст. 95 КПК України та можуть використовуватись як докази у кримінальному провадженні. При цьому під час інтерв'ю допускається проведення інших процесуальних дій, які будуть оформлюватись окремими протоколами відповідно до вимог КПК України. Назва в даному випадку була вибрана не випадково, адже процесуальне інтерв'ю розглядається науковцями не стільки як окрема процесуальна дія, скільки як методика, а тому використання саме такого узагальненого і одночасно з цим знайомого терміну дозволить краще адаптувати дане положення на практиці.

Ми пропонуємо доповнити КПК України статтею 224-1 і визначити процесуальне інтерв'ю з неповнолітнім як форму допиту малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого, що проводиться з метою отримання відомостей, які мають значення для кримінального провадження, з можливістю одночасного проведення інших слідчих (розшукових) чи процесуальних дій з таким свідком чи потерпілим.

ЯНКОВИЙ М.О. кандидат юридичних наук, професор: Як, на вашу думку, впливає воєнний стан на розслідування злочинів цієї категорії?

ОСТРОГЛЯДОВА О.Г.: Дякую за запитання, шановний Миколо Олександровичу!

Звісно, що провадження цієї категорії не є виключенням. У першу чергу, тому що особливості, визначені у розділі 9-1 КПК України розповсюджуються і на такі справи. Водночас тут має бути забезпечений належний баланс між викликами воєнного часу та тими специфічними відходами від загальних вимог

проведення СРД у такому правовому режимі та дотриманні найкращих інтересів дитини.

Крім того, в умовах правового режиму воєнного стану виникає необхідність урахування додаткових факторів, що обумовлюють підвищену вразливість дитини. Йдеться, зокрема, про такі обставини, як перебування дитини на тимчасово окупованих територіях або в зоні активних бойових дій, умови її проживання, наявність постійних стресових чинників (повітряні тривоги, обстріли), вимушене переміщення (статус внутрішньо переміщеної особи), перебування за кордоном, участь одного чи обох батьків у бойових діях, а також пережиті втрати (смерть або безвісне зникнення за особливих обставин близьких осіб).

Зазначені фактори істотно впливають на специфіку організації проведення слідчих (розшукових) дій за участю дитини. Передусім, вони зумовлюють необхідність ще більш гнучкого та індивідуалізованого підходу до планування допиту та інших процесуальних дій, з урахуванням психологічного стану дитини, рівня її травматизації та безпекової ситуації.

По-друге, підвищується необхідність використання дистанційних форм провадження, а також стратегічного планування кожної процесуальної дії з дитиною, з метою її найменшої травматизації та з урахуванням можливості непередбачуваних факторів в умовах воєнного стану.

ЛІСНІЧЕНКО Д.В., кандидат юридичних наук, доцент: У роботі ви торкаєтесь питань, пов'язаних із розслідуванням таких злочинів щодо дітей з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій. Зокрема, ст. 156-1 КК України. Чи не могли б ви більш детально розказати про особливості доказування таких кримінальних правопорушень.

ОСТРОГЛЯДОВА О.Г.: Дякую за запитання, шановний Дмитре Вікторовичу. Особливості доказування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 156-1 КК України, насамперед пов'язані з тим, що значна частина злочинної діяльності відбувається у цифровому середовищі: через соціальні мережі, месенджери, онлайн-ігри та інші інформаційно-телекомунікаційні системи. У зв'язку з цим доказуванню підлягає не лише сам факт пропозиції зустрічі дитині для сексуальних цілей, але й увесь механізм grooming-комунікації: спосіб встановлення контакту з дитиною, характер спілкування, використання психологічних маніпуляцій, формування довірливих відносин, а також вчинення дій, спрямованих на організацію такої зустрічі.

У роботі обґрунтовано, що у таких провадженнях домінуюче значення мають електронні докази: листування у месенджерах, дані акаунтів, метадані повідомлень, IP-адреси, фото-, відеофайли та інші цифрові сліди. Це обумовлює необхідність активного використання процесуальних механізмів отримання електронної інформації, проведення комп'ютерно-технічних експертиз та залучення спеціальних знань у сфері цифрової криміналістики.

Крім того, специфіка доказування полягає у необхідності дослідження психологічного впливу на дитину, оскільки у більшості випадків правопорушник діє не шляхом фізичного примусу, а через маніпуляцію, емоційну залежність та поступове втягнення неповнолітнього у сексуалізовану комунікацію. Саме тому особливого значення набувають судово-психологічні

експертизи та комплексний аналіз характеру взаємодії між дитиною і правопорушником.

ТЕСЛЮК І.О., кандидат юридичних наук: Які, на вашу думку, особливості предмету доказування у провадженнях досліджуваної категорії?

ОСТРОГЛЯДОВА О.Г.: До специфічних обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях цієї категорії, і які прямо не наведені у ст. 91 КПК України, належать:

1) відомості про особу неповнолітнього потерпілого (вік, рівень психоемоційного та інтелектуального розвитку; психологічні особливості дитини; рівень соціальної адаптації; особливості сприйняття, запам'ятовування та відтворення подій; наявність психотравматичного досвіду; залежність від підозрюваного чи інших осіб; умови проживання, виховання та сімейного середовища;

2) характер взаємовідносин між потерпілим та правопорушником (наявність родинних, довірливих, авторитетних чи залежних відносин; тривалість і характер комунікації; наявність психологічного впливу, маніпуляцій, погроз або контролю; використання довіри чи авторитету дорослого);

3) обставини формування та реалізації добровільності згоди (здатність дитини усвідомлювати характер дій сексуального змісту; наявність або відсутність вільного волевиявлення; вплив віку, страху, психологічної залежності, авторитету чи навіювання; обставини, які свідчать про неможливість надання дитиною усвідомленої згоди);

4) психологічний механізм вчинення кримінального правопорушення (способи встановлення психологічного контакту з дитиною; формування довірливих відносин (grooming); використання психологічного тиску, маніпуляцій або емоційної залежності; способи втягнення дитини у сексуальну взаємодію);

5) специфіка способу вчинення кримінального правопорушення (характер дій сексуального змісту; наявність чи відсутність проникнення; фізичні, інтелектуальні або цифрові форми розбещення; використання інформаційно-комунікаційних технологій; спосіб приховування кримінального правопорушення);

6) наявність та обставини цифрової взаємодії (використання месенджерів, соціальних мереж, онлайн-платформ; характер електронного листування; факт надсилання фото-, відеоматеріалів сексуального характеру; використання акаунтів, засобів анонімізації, VPN-сервісів; цифрові сліди grooming-комунікації);

7) особливості поведінки потерпілої особи після події (зміни психоемоційного стану; поведінкові індикатори психотравматизації; страх, замкнутість, тривожність; особливості повідомлення про кримінальне правопорушення; причини відкладеного повідомлення про насильство);

8) обставини, що впливають на достовірність показань дитини (ризик навіювання; можливий вплив законних представників чи інших осіб; психологічний стан дитини під час допиту; здатність до правильної інтерпретації подій; відповідність показань віковим особливостям розвитку).

КЛИМЕНКО О.С.: Ви вказуєте на необхідність встановлення обов'язкового проведення судово-психологічної експертизи для встановлення розміру моральної шкоди? Однак у ст. 91 КПК України це є обов'язковою для встановлення обставиною. Поясніть, чим обґрунтовується Ваша пропозиція?

ОСТРОГЛЯДОВА О.Г.: Дякую за запитання, шановний Олександр Сергійовичу.

Як свідчить проаналізована практика, суди у рішеннях оцінюють не тільки обставини кримінального правопорушення, а й подання саме цивільними позивачами доказів, що підтверджують наявність та розмір моральної шкоди. У цивільному судочинстві поширеною є практика звернення сторін до експертів для проведення судово-психологічної експертизи щодо встановлення факту заподіяння моральних страждань (моральної шкоди) та розміру їх можливої компенсації за фактами протиправних дій. Натомість у кримінальному провадженні така практика є поодиноким.

Дитина ж через вікові, психологічні та процесуальні особливості фактично позбавлена можливості самостійно реалізувати право на ініціювання збирання доказів, необхідних для підтвердження розміру завданої моральної шкоди. Відтак реалізація такого права переважно залежить від належного та добросовісного виконання законними представниками своїх процесуальних обов'язків щодо захисту інтересів дитини.

Крім того, у таких провадженнях встановлення характеру та ступеня психологічної травматизації дитини має значення не лише для вирішення питання про відшкодування шкоди, а й для оцінки наслідків кримінального правопорушення, визначення потреб дитини у захисті та реабілітації, а також належного забезпечення принципу найкращих інтересів дитини у кримінальному провадженні.

З огляду на це вважаємо, що саме на орган досудового розслідування та прокурора як суб'єктів, на яких покладається обов'язок доказування обставин кримінального провадження та забезпечення прав дитини-потерпілого, має бути покладений прямий процесуальний обов'язок ініціювання та проведення судово-психологічної експертизи для встановлення характеру і розміру моральної шкоди у кримінальних провадженнях, де потерпілими є неповнолітні особи. Відповідні положення доцільно формалізувати на рівні КПК України як елемент спеціального предмета доказування у провадженнях цієї категорії

Після відповідей на запитання слово було надано науковому керівнику доктору юридичних наук, професорці Тетерятник Г.К., яка надала оцінку дисертантки та охарактеризувала Остроглядову Олену Георгіївну. Наукова керівниця наголосила, що здобувачка продемонструвала високий рівень професійної підготовки та ґрунтовно виконала складне наукове дослідження, виявивши при цьому розвинене аналітичне мислення, здатність до комплексного осмислення сучасних теоретичних і практичних аспектів досліджуваної проблематики, а також належний професійний досвід, здобутий у слідчих підрозділах. Вона підкреслила значний обсяг опрацьованої здобувачкою судової практики, результати аналізу якої знайшли належне відображення у тексті дисертації.

Наукова керівниця зауважила, що визначені ад'юнкткою мета та завдання дослідження були послідовно, повно й логічно реалізовані у дисертаційній роботі, а сформульовані висновки та пропозиції є обґрунтованими, виваженими й мають наукову та практичну цінність.

Також було підкреслено, що здобувачка належним чином оволоділа методологією наукового дослідження, що дало можливість успішно вирішити поставлені наукові завдання та сформулювати ґрунтовні пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства. Представлене під час публічної презентації дослідження є завершеною самостійною науковою працею, яка має важливе значення для розвитку вітчизняної юридичної науки, а її авторка повністю готова до атестації на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова керівниця також подякувала всім присутнім за підтримку наукового дослідження і здобувача.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування, щодо представленого на розгляд дослідження.

КОРНІЄНКО М.В. доктор юридичних наук, професор: ознайомившись зі змістом дисертаційної роботи, заслухавши доповідь здобувачки та її відповіді на поставлені запитання, можу дійти висновку, що подане до розгляду дослідження становить вагомий внесок у розвиток науки кримінального процесу. Сформульовані у роботі висновки та пропозиції пройшли належну апробацію, а основні положення дисертації відображені у достатній кількості наукових публікацій за тематикою дослідження, що свідчить про системний, послідовний і ґрунтовний підхід авторки до виконання наукової праці.

Крім того, наявні акти впровадження результатів дослідження, що підтверджує його практичну значущість. Отже, дисертаційна робота відповідає всім формальним вимогам, встановленим до такого виду наукових досліджень, а за рівнем актуальності та наукової цінності є завершеною самостійною науковою працею. У зв'язку з цим вона може бути рекомендована до разового публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді з метою присудження Олені Георгіївній ступеня доктора філософії.

ГЛОВЮК І.В., доктор юридичних наук, професор: у представленій дисертаційній роботі вдало поєднано теоретичні положення та практичні аспекти досліджуваної проблематики. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю вдосконалення сучасного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в умовах розвитку правової системи й зростання кількості викликів, пов'язаних із забезпеченням ефективного кримінального провадження. Дисертація містить належний рівень наукової новизни, достатній для наукових праць такого рівня, а також характеризується ґрунтовністю та системністю викладення матеріалу. Позитивної оцінки заслуговує значна кількість прикладів із судової практики, що суттєво підсилює практичну цінність проведеного дослідження. Виступ здобувачки під час презентації дисертації, а також надані нею відповіді на поставлені запитання засвідчили високий рівень її наукової підготовки, належне оволодіння методологією наукового дослідження та глибоке розуміння проблематики обраної теми. Це дає підстави вважати, що авторка сформувалася

як самостійна науковиця, здатна до комплексного аналізу актуальних питань кримінального процесу.

Вважаю, що дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до публічного захисту.

ТЕСЛЮК І.О., кандидат юридичних наук: після заслуховування доповіді здобувачки та її відповідей на запитання, поставлені присутніми, у мене сформувалося переконання щодо високого рівня як професійної та наукової підготовки авторки, так і якості представленого дисертаційного дослідження. Здобувачка продемонструвала ґрунтовне володіння матеріалом, здатність аргументовано відстоювати власні наукові позиції, критично аналізувати проблемні аспекти досліджуваної тематики та орієнтуватися у сучасних тенденціях розвитку кримінального процесуального права.

Представлена дисертація справляє враження завершеної, самостійної та актуальної наукової праці, результати якої мають як теоретичне, так і практичне значення для юридичної науки та правозастосовної діяльності.

Поділяю позицію колег і вважаю, що дисертаційна робота може бути рекомендована до разового публічного захисту з метою здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ЛІСНІЧЕНКО Д.В., кандидат юридичних наук, доцент: Здобувачка продемонструвала вільне та ґрунтовне володіння тематикою дослідження, належний рівень наукової підготовки й розуміння проблемних аспектів обраної теми. Дисертаційна робота містить практично спрямовані пропозиції, а також положення, що характеризуються науковою новизною та можуть зробити вагомий внесок у розвиток доктрини криміналістики.

Актуальність проведеного дослідження є беззаперечною, оскільки воно відповідає сучасним викликам і проблематиці правозастосовної діяльності. Сформульовані у роботі висновки базуються на належному емпіричному підґрунті, що свідчить про ґрунтовність та достовірність отриманих результатів.

Підтримую дисертантку та вважаю, що представлена робота відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту з метою здобуття ступеня доктора філософії у галузі права. Дякую.

ЯНКОВИЙ М.О. кандидат юридичних наук, професор: Позитивне враження справили як виступ здобувачки, так і представлена дисертаційна робота загалом. Дослідження має виразний концептуальний характер, а предмет дисертації розкрито комплексно, послідовно та на високому науковому рівні. Авторкою ґрунтовно проаналізовано проблематику дослідження, а запропоновані зміни до законодавства є цікавими, аргументованими та такими, що мають практичну цінність для вдосконалення правозастосовної діяльності. Окремо слід відзначити практичну значущість отриманих результатів, оскільки сформульовані у роботі пропозиції можуть бути використані у правотворчій діяльності, практиці органів досудового розслідування та під час подальших наукових досліджень у сфері кримінального процесу та криміналістики. Вважаю, що дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до публічного захисту.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
Остроглядової Олени Георгіївни на тему:
«Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та
статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відповідно до офіційної статистики, наданої Офісом Генерального прокурора та розміщеною у відкритих джерелах у період із січня по червень 2025 року в Україні зафіксовано 587 кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, при цьому загалом зареєстровано 661 кримінальне провадження, з яких 78 було закрито, а 338 – направлено до суду. Майже половина таких правопорушень (245) кваліфікується як зґвалтування, що свідчить про їх значну суспільну небезпечність. Деталізація структури цих кримінальних правопорушень також вказує на складність і різноманітність форм сексуального насильства. Зокрема, щодо сексуального насильства обліковано 108 кримінальних проваджень, серед яких значну частину становлять діти: 19 потерпілих – неповнолітні, а 65 – малолітні особи. Крім того, зафіксовано 122 кримінальні провадження за вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК України), при цьому переважна більшість потерпілих – дівчата (95 осіб), а також зафіксовано випадки щодо малолітніх дітей (5 осіб).

Окрему групу становлять кримінальні правопорушення, пов'язані з розбещенням неповнолітніх: обліковано 100 таких проваджень, із яких 82 стосуються малолітніх осіб, що свідчить про особливу вразливість цієї категорії потерпілих. Також зареєстровано 9 кримінальних проваджень за фактами домагання до дитини з метою вчинення дій сексуального характеру, з яких 6 стосуються малолітніх осіб.

Питання, пов'язані із тематикою дослідження на монографічному рівні досліджені у сфері кримінального права та кримінології у роботах таких вчених, як Д. О. Даниленко, С. С. Кузьменко, Г. Я. Мартинишин, Ю. С. Митрофанова, В. Ю. Омецинська, О. В. Письменська, С. В. Романцова та ін.

У доктрині кримінального процесу та криміналістики – Т.В. Волошанівською, О. О. Волобуєвою, І. В. Гловюк, Л. В. Дмитрієвою, М. В. Корнієнком, Т. Ю. Мальованною, О. О. Наумкінвим, В. В. Романюком, О. В. Пчеліною, В. Б. Пчеліним, Т. Г. Фоміною, Ю. М. Чорноус, Ю. Г. Яцик та багатьма іншими знаними вченими.

У 2022 році захищено дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук Г. Ю. Нікітіною-Дудіковою «Теоретичні та практичні основи криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей».

Безумовно зазначені дослідження стали доктринальною основою для розвитку тематики. Водночас, на жаль, актуальність теми дисертаційного дослідження не зменшується і зумовлена зростанням кількості кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб, їх високою латентністю, підвищеною суспільною небезпечністю та особливо тяжкими наслідками для фізичного, психічного й соціального розвитку дитини. Діти як найбільш вразлива категорія потерпілих потребують підвищеного рівня кримінально-правового та процесуального захисту, що обумовлює необхідність удосконалення як нормативного регулювання, так і практики досудового розслідування відповідної категорії кримінальних правопорушень.

Попри значний масив наукових досліджень з дотичної тематики постійно відбувається трансформація кримінального та кримінального процесуального законодавства України, імплементація міжнародних стандартів захисту прав дитини, а також розвиток концепції правосуддя, дружнього до дитини на міжнародному і державному рівнях. Ратифікація Україною Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, поступове впровадження дитиноцентрованого та травмоорієнтованого підходів, реалізація пілотних проєктів у сфері ювенальної юстиції та орієнтація на забезпечення найкращих інтересів дитини обумовлюють необхідність систематичного перегляду традиційних підходів до розслідування таких кримінальних правопорушень із залученням наукової спільноти.

Практика досудового розслідування та судового розгляду свідчить про наявність значної кількості проблем, пов'язаних із доказуванням у кримінальних провадженнях цієї категорії. Додатково актуальність теми посилюється умовами воєнного стану, які суттєво впливають на механізм вчинення кримінальних правопорушень щодо дітей, організацію досудового розслідування, доступ до доказів, забезпечення безпеки потерпілих та реалізацію процесуальних гарантій. Вимушене переміщення дітей, руйнування соціальних зв'язків, перебування частини територій під окупацією, психологічна травматизація населення та зростання цифрової комунікації створюють додаткові криміногенні ризики та ускладнюють процес доказування.

У зв'язку з цим існує потреба у подальшому формуванні комплексної наукової доктрини, яка б поєднувала сучасні криміналістичні методики, процесуальні гарантії охорони і захисту прав та законних інтересів дітей, міжнародні стандарти правосуддя, дружнього до дитини, та адаптацію кримінального провадження до новітніх цифрових і безпекових викликів. Саме на вирішення цих завдань і спрямоване дослідження.

З огляду на викладене, наукове дослідження питань розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб, є своєчасним, теоретично та практично значущим, а його результати можуть бути використані для вдосконалення кримінального процесуального законодавства,

правозастосовної практики та підвищення ефективності захисту прав дітей у кримінальному провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (що затверджена указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р) пріоритетного напрямку «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини», «Фундаментальні та прикладні проблеми наукового забезпечення боротьби зі злочинністю в Україні», Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №12-21, Національної стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року та операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2028 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2025 року № 708-р.

Дослідження є складовою плану науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та частиною загальної наукової теми, що виконувалася кафедрою кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ «Охорона та захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження» (0114U004019) (2019 – 2024 рр.), частиною загальної наукової теми, що виконується наразі кафедрою кримінального процесу та криміналістики «Сучасні тенденції розвитку кримінального процесу та криміналістики» (0124U003473) (2024 – 2029 рр.).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол №1 від 29.09.2022).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є отримання наукового результату у вигляді теоретично обґрунтованих положень розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб, а також формування на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства і практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- визначити стан наукової розробленості тематики розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб;
- з'ясувати правові основи розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб;
- виділити особливості організації розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб;

- сформувати перелік та розкрити зміст обставин, що підлягають доказуванню по досліджуваній категорії проваджень;
- охарактеризувати початковий етап розслідування;
- розглянути особливості проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб;
- розробити пропозиції до чинного законодавства з метою його вдосконалення та рекомендації щодо їх реалізації.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають, змінюються та припиняються під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб.

Предмет дослідження – розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження.

Діалектичний метод використано для дослідження закономірностей розвитку кримінального процесуального законодавства та трансформації підходів до розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, а також для з'ясування взаємозв'язку між міжнародними стандартами захисту прав дитини та національним кримінальним процесом (розділи 1 – 2).

Історико-правовий метод застосовано під час аналізу розвитку міжнародних і національних підходів до захисту дітей від сексуального насильства, становлення концепції правосуддя, дружнього до дитини, а також формування нормативної бази у сфері кримінального провадження за участю дітей (підрозділ 1.2).

Формально-юридичний метод використано для аналізу положень Конституції України, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, міжнародних договорів, практики ЄСПЛ та інших нормативно-правових актів, які регулюють розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості неповнолітніх осіб (підрозділи 1.2, 2.2 – 2.4).

Порівняльно-правовий метод застосовано при дослідженні міжнародних стандартів захисту дітей, положень Лансаротської конвенції, директив ЄС, моделі «Barnahus», а також під час порівняння національних і зарубіжних підходів до організації розслідування, доказування та проведення процесуальних дій за участю дітей (підрозділи 1.2, 2.2 – 2.4).

Системно-структурний метод використано для визначення місця та ролі спеціального предмета доказування у структурі кримінального процесуального доказування, класифікації нормативно-правових актів у сфері захисту дітей від сексуального насильства, а також формування системи обставин, що підлягають доказуванню у відповідній категорії кримінальних проваджень (підрозділи 1.2, 2.1).

Методи аналізу та синтезу застосовувалися на всіх етапах дослідження під час опрацювання наукових джерел, матеріалів судової практики, міжнародних стандартів та емпіричних даних, а також при формуванні авторських висновків щодо особливостей організації розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій (розділи 1 – 2).

Індуктивний та дедуктивний методи використано для формулювання загальних теоретичних висновків на підставі аналізу конкретних кримінальних проваджень, матеріалів судової практики та типових слідчих ситуацій, а також для побудови авторських пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства (розділи 2.1 – 2.4).

Логіко-семантичний метод застосовано при уточненні понятійно-категоріального апарату дослідження, зокрема понять «спеціальний предмет доказування», «дитиноцентроване кримінальне провадження», «вторинна віктимізація», «grooming-комунікація», «цифрові сексуальні кримінальні правопорушення щодо дітей» (підрозділи 1.2, 2.1).

Соціологічний та емпіричний методи використано під час аналізу матеріалів судової практики, статистичних даних Офісу Генерального прокурора, узагальнення практики органів досудового розслідування, рекомендацій правоохоронних органів та міжнародних організацій щодо розслідування сексуального насильства стосовно дітей (розділи 1 – 2).

Аксіологічний підхід дозволив дослідити кримінальне провадження за участю дітей крізь призму забезпечення найкращих інтересів дитини, поваги до її гідності, права на безпеку, недоторканність приватного життя та захист від повторної травматизації. Застосування цього підходу забезпечило формування дитиноцентрованої концепції доказування та проведення процесуальних дій у відповідній категорії кримінальних проваджень (розділи 1 – 2).

Метод правового прогнозування використано для розроблення пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, зокрема в частині нормативної інституціоналізації кримінального провадження за участю дітей, формування спеціального предмета доказування та удосконалення процесуальних гарантій неповнолітніх потерпілих і свідків (розділ 2, висновки).

Емпіричну базу дослідження становлять аналіз матеріалів судової практики (ЄДРСР) щодо кримінальних проваджень, за ст. ст. 152 – 156-1 КК України, узагальнення матеріалів слідчої практики, зокрема у форматі відкритих інтерв'ю, рекомендацій МВС, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, а також власний понад 20-річний досвід роботи дисертантки в органах досудового розслідування.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією з перших в українській кримінальній процесуальній науці після прийняття КПК 2012 р. та ратифікації Лансаротської конвенції кваліфікаційною науковою працею, в якій комплексно досліджено особливості розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо дітей. До найбільш вагомих результатів, що містять наукову новизну, слід віднести такі:

вперше:

- обґрунтовано необхідність нормативної інституціоналізації у КПК України окремого порядку кримінального провадження за участю дітей-потерпілих та свідків шляхом внесення окремої глави 38-1 «Кримінальне провадження за участю неповнолітніх потерпілих та свідків», спрямованої на формування і дитиноцентрованої моделі кримінального провадження і її закріплення на рівні закону. Запропоновано визначення у ст. 502-1 КПК України «Порядок кримінального провадження за участю неповнолітніх потерпілих та свідків» загальних положень такого провадження;

- визначено спеціальний предмет доказування у кримінальних провадженнях за участю дітей-потерпілих, який включає наступні обставини, які мають бути встановлені: 1) повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього потерпілого: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, здатність правильно сприймати, запам'ятовувати та відтворювати обставини події; 2) наявність психологічної або матеріальної залежності від особи, яка підозрюється (обвинувачується) у вчиненні кримінального правопорушення; 3) особливості сімейного середовища та умов виховання. Запропоновано його нормативне закріплення у ст. 502-2 КПК України «Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення, вчиненого щодо неповнолітнього»;

- визначено особливості впливу умов воєнного стану на організацію розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей, які проявляються у зміні механізму вчинення кримінальних правопорушень, складності доступу до доказів, необхідності використання дистанційних форм участі та посиленні ролі безпекових і психологічних факторів у процесі доказування;

- обґрунтовано необхідність розглядати встановлення моральної шкоди, завданої дитині внаслідок сексуального насильства, як самостійний елемент спеціального предмета доказування, що має враховуватися під час оцінки наслідків кримінального правопорушення, планування процесуальних дій та забезпечення права потерпілого на компенсацію та доведено доцільність інтеграції питань щодо встановлення характеру та ступеня моральної шкоди до предмета судово-психологічних та комплексних психолого-психіатричних експертиз, що дозволяє мінімізувати кількість процесуальних контактів дитини з системою кримінальної юстиції та знизити ризик вторинної віктимізації;

- запропоновано нормативне закріплення принципу контрольованої первинної комунікації з дитиною шляхом чіткого визначення процесуальним керівником після консультації з психологом кола суб'єктів, які взаємодіятимуть з дитиною-потерпілим уже на початковому етапі розслідування;

удосконалено:

- структуру родового предмета доказування у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та недоторканності стосовно дітей, який, на відміну від загального предмета доказування, включає необхідність встановлення психологічних, поведінкових, комунікативних та цифрових аспектів взаємодії між потерпілим і правопорушником, особливостей

психоемоційного стану дитини, механізмів формування довіри, залежності та grooming-комунікації; особливості добровільної згоди; наявність психологічного впливу чи маніпуляції; механізми встановлення цифрового контакту; поведінкові індикатори психотравматизації; фактори ризику вторинної віктимізації; характер та ступінь моральної шкоди;

- підхід до допиту неповнолітнього потерпілого у формі процесуального інтерв'ю, яка виконує доказову, гарантійну та психологічну функції, у спеціально обладнаних приміщеннях («зелених кімнатах», «Барнахусах») із застосуванням спеціалізованих методик комунікації, протоколів інтерв'ювання дітей, з метою забезпечення концепції «одного візиту дитини» та створення безпечного середовища для комунікації із нею, запропоновано доповнення КПК України ст. 224-1 «Процесуальне інтерв'ю з неповнолітнім»;

- наукові підходи до визначення поняття організації досудового розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей шляхом включення до його змісту елементів пріоритезації таких проваджень, спеціалізації суб'єктів розслідування, міжвідомчої координації, психологічного супроводу та забезпечення найкращих інтересів дитини;

- класифікацію нормативно-правових актів, які регулюють сферу захисту дітей від сексуального насильства за наступними критеріями: 1) за рівнем правового регулювання; 2) за предметом правового регулювання; 3) за функціональним призначенням; 4) за характером нормативного впливу; 5) за умовами правового режиму в державі;

- наукові положення щодо оцінки показань неповнолітніх потерпілих шляхом урахування ризиків навіювання, впливу законних представників, психологічної залежності, вікових особливостей пам'яті та специфіки відтворення психотравмувальних подій;

- пропозиції щодо запровадження спеціалізації не тільки ювенальних слідчих, дізнавачів та прокурорів, а і слідчих суддів, уповноважених на проведення допитів неповнолітніх у порядку ст. 225 КПК України;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо дитиноцентрованого та травмоорієнтованого підходів у кримінальному провадженні шляхом конкретизації їх процесуального змісту при розслідуванні кримінальних правопорушень сексуального характеру щодо дітей через обґрунтування необхідності мінімізації процесуальних контактів дитини із системою кримінальної юстиції, забезпечення контрольованої первинної комунікації, незмінності суб'єктів взаємодії з дитиною та адаптації процесуальних дій до її вікових і психологічних особливостей;

- підходи до розуміння особливостей доказування у кримінальних провадженнях щодо сексуального насильства стосовно дітей шляхом обґрунтування того, що у значній кількості таких кримінальних правопорушень домінуючим способом впливу на дитину є не фізичний примус, а психологічний вплив, маніпуляція, використання довіри, авторитету або залежності, що зумовлює специфіку предмета доказування та особливості оцінки показань неповнолітнього потерпілого, визначення особливостей огляду місця події, використання спеціальних знань, комплексної оцінки доказів;

- положення щодо значення психологічного компоненту у механізмі вчинення сексуальних кримінальних правопорушень щодо дітей з урахуванням визначення його ролі у формуванні grooming-комунікації, емоційної залежності дитини від правопорушника, поступового зниження критичного сприйняття протиправних дій та впливу на поведінку потерпілого після вчинення кримінального правопорушення, у тому числі на латентність таких діянь;

- наукові підходи до оцінки електронних доказів та цифрової інформації у кримінальному провадженні, пов'язаному із сексуальною експлуатацією дітей в цифровому середовищі, що полягає у необхідності забезпечення автентичності цифрових даних, їх належної фіксації та збереження на початковому етапі розслідування, а також визначення особливого доказового значення електронного листування, цифрових слідів, цифрової комунікації та інформації з електронних носіїв для встановлення механізму кримінального правопорушення, специфіки дослідження віртуального середовища як складової місця події та елементу, що характеризує спосіб вчинення кримінального правопорушення.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки й пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі – для подальшого розроблення проблемних питань розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості, що вчиняються щодо неповнолітніх (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 18.05.2026 б/н);

- в освітньому процесі – викладені у дисертації положення використовуються при проведенні занять із навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика», «Досудове розслідування», «Дізнання» в Одеському державному університеті внутрішніх справ (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 27.02.2026 б/н);

- у практичній діяльності органів досудового розслідування – матеріали, викладені у висновках дисертаційного дослідження можуть використовуватися під час підготовки листів-роз'яснень до органів досудового розслідування України (акт впровадження у практичну діяльність ГСУ НПУ від 27.04.2026 №1607691),

- у законотворчому процесі - при удосконаленні норм кримінального процесуального закону у частині забезпечення прав дітей у кримінальному провадженні.

Особистий внесок здобувача. Висновки та пропозиції, викладені у дисертації становлять особистий здобуток автора.

У статті «Особливості організації досудового розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості дітей (частина I)», підготовленої разом з Г.К. Тетерятник, авторкою визначені фактори, які визначають специфіку організації розслідування цієї категорії проваджень.

У статті «Особливості організації досудового розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості дітей

(частина II)», підготовленої разом з Г.К. Тетерятник, авторкою визначені необхідні гарантії прав дитини, які мають враховуватися під час організації розслідування.

Апробація результатів дисертації. Дисертаційна робота підготовлена на кафедрі кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ, обговорена на засіданні міжкафедрального семінару університету, схвалена ним і рекомендована до захисту (протокол №8 від 20.05.2026). Основні положення і висновки дисертації доповідались авторкою і були предметом обговорення на міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання кримінального провадження у сучасних умовах: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня 2023 р.)», «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 24 жовтня 2025 р.), «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 07 жовтня 2025 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у в 7-ми публікаціях, з яких 4 – у наукових журналах, визначених МОН України як фахові видання з юридичних наук, у 3-х тезах доповідей, оприлюднених на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з титульного аркушу, анотації, вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Остроглядова О.Г. Правові основи розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб. Академічні візії. 2024. №35. С. 1 – 7.

2. Остроглядова, О. Г. Специфіка огляду місця події при розслідуванні кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканності неповнолітніх. Академічні візії. 2025. № 47. С. 1 – 8.

3. Остроглядова О. Г., Тетерятник Г.К. Особливості організації досудового розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканності дітей (частина I). Вісник пенітенціарної асоціації України. 2026. № 1 (35). С. 266 – 280.

4. Остроглядова О. Г., Тетерятник Г.К. Особливості організації досудового розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканності дітей (частина II). Право.UA. 2026. №1. С. 550 – 558.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження:

1. Остроглядова О. Г. До питання про гарантії прав дітей-свідків та потерпілих у кримінальному провадженні. Актуальні питання кримінального

провадження у сучасних умовах: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С. 165 – 166.

2. Остроглядова О. Г. До питання про обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали XII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Одеса, 24 жовтня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 333 – 335.

3. Остроглядова О. Г. Деякі питання розслідування злочинів проти статевої свободи та недоторканності дітей, вчинених з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій. Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XVII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., присв. Дню юриста, м. Одеса, 07 жовтня 2025 р., Т. 2. Одеса: ОДУВС, 2025. С. 409 – 412.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Остроглядової О.Г. і оцінки повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Остроглядової Олени Георгіївни** на тему: **«Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб»**.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Остроглядової Олени Георгіївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам та відповідає вимогам, встановленим для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами та доповненнями внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 03 квітня 2019 р. № 283, від 19 травня 2023 р. № 502, від 03 травня 2024 р. № 507, від 08 квітня 2025 р. № 426), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року

№ 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341, від 19 травня 2023 р. № 502, від 03 травня 2024 р. №507).

3. Рекомендувати дисертацію **Остроглядової Олени Георгіївни** на тему: **«Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності, що вчиняються щодо неповнолітніх осіб»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні
Доцент кафедри кримінального процесу та
криміналістики факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Національної поліції України
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Дмитро ЛІСНІЧЕНКО

